

Byung-Chul Han

L'esperit de l'esperança

Contra la societat de la por

Amb imatges d'Anselm Kiefer

Traducció de David Torres

Herder

Títol original: Der Geist der Hoffnung
Traducció: David Torres
Disseny de la coberta: Ferran Fernández
Imatge de la portada: Anselm Kiefer

© 2024, Herder Editorial, S. L., Barcelona

ISBN: 978-84-254-5163-8

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, amb l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a Cedro (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) si necessiteu reproduir-ne cap fragment (www.conlicencia.com).

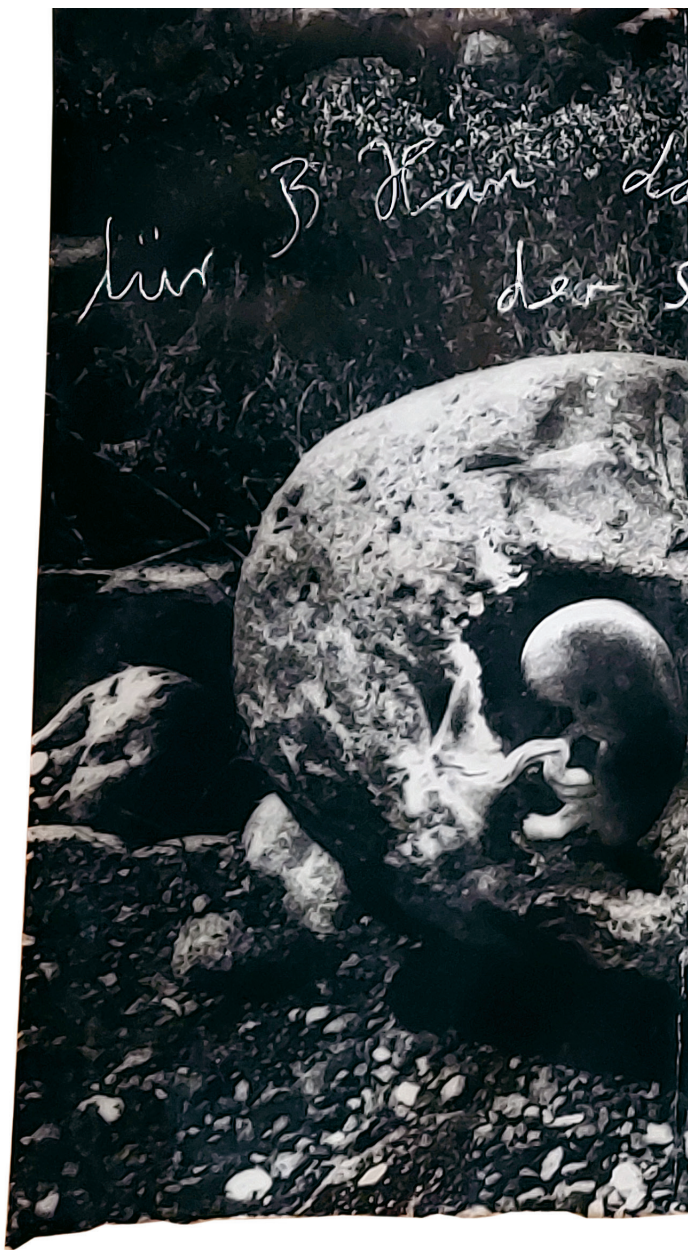
Impremta: Gráficas 94
Dipòsit legal: B-3924-2024
Printed in Spain - Imprès a Espanya

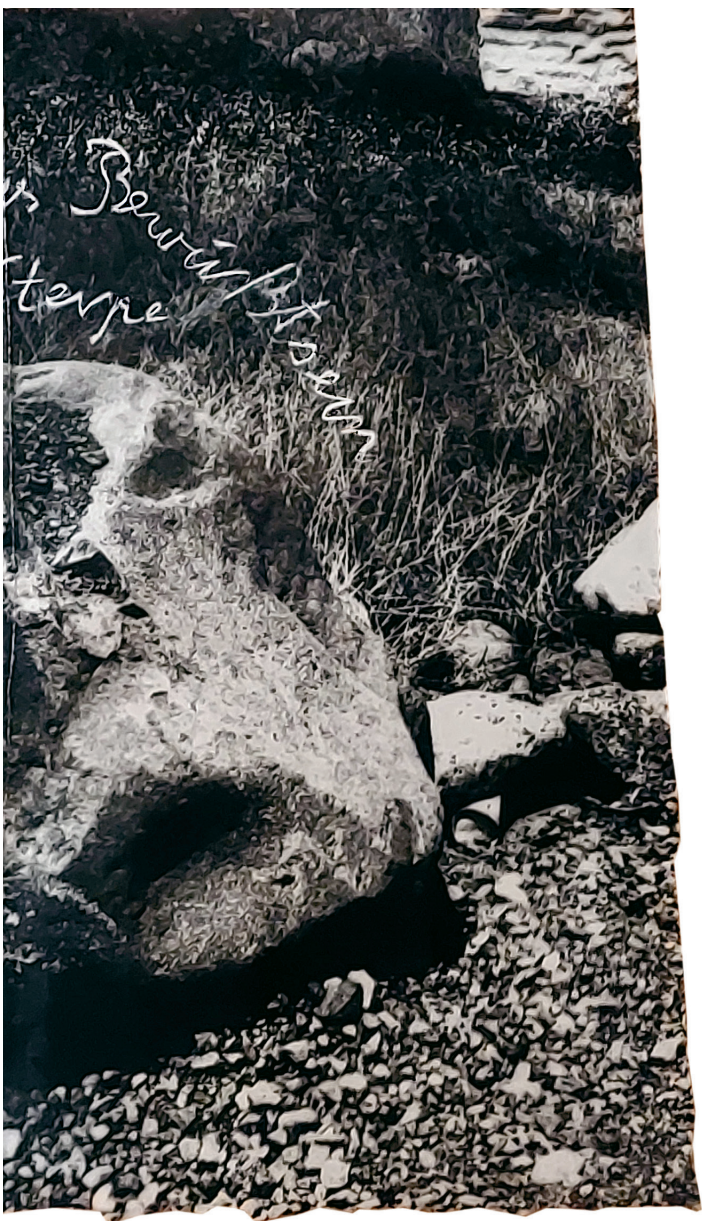
Herder
www.herdereditorial.com

Índex

Preludi	13
Esperança i acció	37
Esperança i coneixement	93
Esperança com a forma de vida	117
<i>Índex d'imatges</i>	141

für B. Kan da
der S

L'esperança és un afany i un salt.

GABRIEL MARCEL

*Una estrella
encara deu tenir llum.*

*Res,
res s'ha perdut.*

PAUL CELAN

Preludi

EL fantasma de la por vagareja. Permanentment ens veiem atansats a escenaris apocalíptics com la pandèmia, la guerra mundial o les catàstrofes climàtiques: desastres que contínuament ens fan pensar en la fi del món o en el de la civilització humana. El 2023, el *Doomsday Clock*, o Rellotge de l'Apocalipsi, indicava que faltaven noranta segons per mitjanit. Diuen que la seva busca mai havia estat tan a prop de les dotze.

Sembla que les apocalipsis estan de moda. Es venen ja com si fossin mercaderia: *Apocalypses sell*, «les apocalipsis venen». I no només a la vida real, sinó que també a la literatura i al cinema es respira un ambient de fi del món. Per exemple, en la narració *El silenci*, Don DeLillo explica la història d'una apagada total. Diverses obres literàries ens parlen també de pujades de temperatura i d'augment del nivell del mar. La ficció climàtica s'ha implantat ja com un nou gènere literari. Un altre exemple:

la novel·la de T. C. Boyle *A Friend of the Earth* (Un amic de la terra) ens narra un canvi climàtic de proporcions apocalíptiques.

Estem patint una crisi múltiple. Observem angoixats un futur tètric. Hem perdut l'esperança. Passem d'una crisi a la següent, d'una catàstrofe a la següent, d'un problema al següent. De tants problemes a resoldre i de tantes crisis a gestionar, la vida s'ha reduït a una *supervivència*. La panteixant *societat de la supervivència* sembla un malalt intentant, per tots els mitjans, escapar d'una mort que s'apropa. En una situació així, només l'esperança ens permet recuperar una vida en què *viure* sigui més que *sobreviure*. Desplega tot un *horitzó de sentit*, capaç de reanimar i encoratjar la vida. Ens regala el *futur*.

S'ha difós un clima de por que mata tot germen d'esperança. La por crea un ambient depressiu. Els sentiments d'angoixa i ressentiment empenyen la gent a adherir-se als populismes de dretes. Atien l'odi. Comporten pèrdua de solidaritat, de cordialitat i d'empatia. L'augment de la por i del ressentiment provoca l'embrutiment de tota la societat i, en definitiva, acaba sent una amenaça per a la democràcia. Barack Obama deia, justificadament, en el seu discurs de comiat com a president: «*Democracy can buckle when we give in to fear*» («La democràcia pot ensorrar-se

si cedim davant la por»¹).¹ La democràcia és incompatible amb la por. Només prospera en una atmosfera de reconciliació i diàleg. Qui absolutitza la seva opinió i no *escolta* els altres ha deixat de ser un ciutadà.

La por ha sigut des de sempre un excel·lent instrument de domini. Sotmet les persones i en facilita l'extorsió. En un clima d'angoixa, la gent no s'atreveix a expressar lliurement l'opinió per por a la repressió. Els discursos d'odi i els linxaments digitals, que clarament atien l'odi, impedeixen que les opinions puguin expressar-se lliurement. Avui en dia, *fins i tot pensar ens fa por*. Es podria dir que hem perdut l'*atreviment de pensar*. I, tanmateix, és el pensament, quan es fa empàtic, el que ens obre les portes de la diferència absoluta. Quan impera la por, les diferències no s'atreveixen a emergir, de manera que només es produeix una prossecució de la *igualtat*. S'imposa el conformisme. La por ens tanca les portes a la *diversitat*, que és inassequible a la lògica de l'eficiència i la productivitat, que és una *lògica de la igualtat*.

On hi ha por, la llibertat és impossible. Por i llibertat són incompatibles. La por pot transformar una societat sencera en una presó, pot posar-la en quarantena. La por només instal·la

¹ Citat a: Martha Nussbaum, *Königreich der Angst, Gedanken zur aktuellen politischen Krise*, Darmstadt, WBG Theiss, 2019.

senyals d'advertència. L'esperança, en canvi, va deixant indicadors i senyalitzadors de camins. L'esperança és l'única que ens posa *en camí*. Ens ofereix *sentit i orientació*, mentre que la por impossibilita la *marxa*.

Avui no només tenim por dels virus i les guerres. La gent també s'inquieta per la *por climàtica*. Els activistes climàtics confessen tenir «por al futur». La por els roba el *futur*. Evidentment, hi ha motius de sobres per a tenir «por climàtica». És innegable. Però la veritable preocupació és la propagació del *clima de por*. El problema no és la por a la pandèmia, sinó la *pandèmia de por*. Les coses que es fan per por no són *accions obertes al futur*. Les accions necessiten un *horitzó de sentit*. Han de ser *narrables*. L'esperança és *eloqüent*. Narra. D'altra banda, la por és *inútil per al llenguatge*, és *incapaç de narrar*.

Angoixa (en alt alemany mitjà *angest*, en alt alemany antic *angust*) significa originalment, igual que en llatí, «estretor». En constrènyer i bloquejar la visió, l'angoixa sufoca tota amplitud, tota perspectiva. Qui s'angoixa se sent acorralat. L'angoixa comporta la sensació d'empresonament i tancament. Quan estem angoixats el món ens sembla una presó. Tenim totes les portes que ens deixarien sortir a l'aire lliure tancades. L'angoixa impedeix el futur tancant-nos les portes a la *possibilitat*, a la *novetat*.